

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α. ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

1. Τι είναι Φυσική Αγωγή και αθλητισμός

Φυσική αγωγή και αθλητισμός είναι το σύνολο φυσικών και σωματικών δραστηριοτήτων με κοινωνικό, εκπαιδευτικό και πολιτιστικό περιεχόμενο¹. Οι δραστηριότητες αυτές στην εκπαιδευτική διαδικασία, έχουν εκπαιδευτικούς σκοπούς², την δια του σώματος παιδεία, ως κοινωνική λειτουργία αποσκοπούν στον αθλητισμό, την αθλητική πράξη, το αθλητικό γεγονός και στη διατήρηση της σωματικής ευεξίας, ευρωστίας, για ψυχαγωγία σωματική και ψυχική υγεία και στον πολιτισμό.

Η πολύπλευρη ανάπτυξη της επιστήμης της Φ.Α. και του Αθλητισμού, επιβάλλει τη μελέτη σε βάθος της Φ.Α., και της αθλητικής και σωματικής δραστηριότητας, ως διαμόρφωση, κατεύθυνση, λειτουργία και εξέλιξη.

Την επιστήμη απασχολεί ο κόσμος των δραστηριοτήτων αυτών όπου ένας από τους επιστημονικούς κλάδους της, είναι αυτός του Αθλητικού Δικαίου, ο οποίος αναδεικνύει ειδικό και αυτοτελές επιστημονικό και ερευνητικό πεδίο με σκοπό: α) να φωτίσει την ετέρα πλευρά της σελήνης, τη θεσμική πραγματικότητα στον κόσμο του αθλητισμού, το ισχύον δίκαιο και στην εντός του πλαισίου αυτού αναπτυσσόμενη αθλητική και σωματική δραστηριότητα, και β) να εξετάσει τις σχέσεις που αναπτύσσονται σ' αυτή, κατά το γράμμα και το πνεύμα των κανόνων δικαίου στο εσωτερικό και διεθνές αθλητικό γίγνεσθαι. Κατ' ακολουθία των παραπάνω, το ερώτημα τι είναι αθλητισμός, φυσική αγωγή και σωματική δραστηριότητα για το αθλητικό δίκαιο, αποκτά ιδιαίτερο νόημα.

1 Το βιβλίο αυτό συναποτελούν κείμενα των έργων: Αθλητικό Δίκαιο I Συστηματική Θεμελίωση και Εφαρμογή Νομ, Βιβλιοθήκη: Αθήνα 2005 και Αθλητικό Δίκαιο II Αθλητική Δικαιοδοσία, Νομ, Βιβλιοθήκη: Αθήνα 2006. Στη βιβλιογραφία δεν περιλαμβάνεται η βιβλιογραφία πριν το 2006 η οποία είναι δημοσιευμένη με τα ανωτέρω έργα.

2 Βλ. Π. Μπελίτσος (1975), *Αθλητισμός και Αγωγή*, Αθήνα, σελ. 82 Κατά τον οποίο η φυσική αγωγή αποτελεί μέρος της γενικής αγωγής, σύμφωνα και με τις απόψεις του Πλάτωνα, τις οποίες αναλύει στις σελ. 82-83, ΠρΒλ. και Κ. Εμμανουήλ (1998), *Μέθοδοι Διδασκαλίας στη Φυσική Αγωγή*, Αθήνα, σελ. 3. Κατά τον οποίο, «Φυσική Αγωγή είναι το γνωστικό αντικείμενο το οποίο ασχολείται συστηματικά με την κίνηση του ανθρώπινου σώματος...με σκοπό τη βελτίωση του βιολογικού δυναμικού του ατόμου, την καλλιέργεια των κινητικών κλίσεων και δυνατοτήτων καθώς και την ισόρροπη ψυχική, πνευματική και κοινωνική του ανάπτυξη», όπως αυτή καταγράφεται στα Π.Δ 438/1985 και 377/1995, με μεθόδους κατά τον ίδιο που «περιστρέφονται γύρω από τους δύο βασικούς παράγοντες το δάσκαλο και το μαθητή», σελ. 33. Με τον ανωτέρω ορισμό δεν προσδιορίζεται απολύτως ότι η φυσική αγωγή είναι σωματική δραστηριότητα με κατά μοναδικό τρόπο και σκοπό, η δια του σώματος παιδεία. Η γενική άποψη ότι η φυσική αγωγή είναι η συστηματική ενασχόληση με την κίνηση ανθρώπινου σώματος δεν προσδιορίζει απολύτως τη φυσιολογία της, αφού με αυτή συστηματικά και απολύτως ασχολείται η επιστήμη της κνησιολογίας και της σωματικής άσκησης. Περισσότερα βλ. κατωτέρω στο οικείο κεφάλαιο.

Για να προσδιορισθεί σαφώς η φύση, του ισχύοντος συστήματος των κανόνων δικαίου κατά τη διαμόρφωση, εφαρμογή και λειτουργία των δραστηριοτήτων αυτών στην κοινωνία, είναι αναγκαίο να καθορισθεί το είναι του αθλητισμού, να προσδιορισθεί η έννοια «αθλητισμός» και «φυσική αγωγή», να καθορισθούν τι είναι δίκαιο και στη συνέχεια να ερευνηθεί η σχέση του αθλητισμού και της Φ. Α. με το δίκαιο, ώστε με κατ' επιστήμη ασφάλεια, να απαντηθεί το ερώτημα τι είναι αθλητικό δίκαιο.

Κατ' αρχήν, το ερώτημα τι είναι αθλητισμός, είναι ερώτημα της αθλητικής επιστήμης και της φιλοσοφίας του αθλητισμού³. Οι διάφοροι επιστημονικοί κλάδοι της αθλητικής επιστήμης εξετάζουν το πρόβλημα αθλητισμός σε σχέση με τα ιδιαίτερα προβλήματα που τους απασχολούν.

Από τους ιδιαίτερους κλάδους της αθλητικής επιστήμης ως αθλητισμός προσδιορίζεται η συστηματική σωματική καλλιέργεια και δράση με συγκεκριμένο τρόπο, ειδική μεθοδολογία και παιδαγωγική, δια των ολυμπιακών ή μη αθλημάτων με σκοπό την ύψιστη σωματική απόδοση, ως επίδοση σε αθλητικούς αγώνες, στο αθλητικό και κοινωνικό γίγνεσθαι⁴. Στον ορισμό αυτό ερευνάται, ως σημαντική η παράλειψη, ότι η δραστηριότητα αυτή λαμβάνει χώρα εντός ισχύοντος θεσμικού πλαισίου, αγωνιστικών κανόνων και κανόνων δικαίου, στη βάση των οποίων επιδιώκεται η απόδοση και η σωματική επίδοση, ώστε αυτό το αποτέλεσμα να υψώνεται σε κοινωνικό αγαθό. Κατά την ομώνυμη επιστήμη ως φυσική αγωγή ορίζεται η συστηματική σωματική άσκηση και δραστηριότητα για παιδαγωγικούς σκοπούς στο προδιαγεγραμμένο χώρο εκπαίδευσης για τη σωματική και ψυχική διάπλαση και ανάπτυξη των μικρών και νέων μαθητών. Η σωματική δραστηριότητα, η σωματική άσκηση για όλους είναι η σωματική δράση που σκοπό έχει τη σωματική ευρωστία, την ευεξία και την υγεία πληθυσμιακών συνόλων⁵. Η ύπαρξη του κανόνα δικαίου είναι ανάλογη των δραστηριοτήτων αυτών, του φορέα συγκρότησής τους και του σκοπού που υπηρετούν, χάριν της ευρύθμου λειτουργίας αυτών των δραστηριοτήτων και χάριν της εξασφάλισης του δικαιώματος συμμετοχής σ' αυτές, που κυρίως αποσκοπούν στην ικανοποίηση: α) αθλητικών, β) εκπαιδευτικών, γ) ψυχαγωγικών και κοινωνικών στόχων και δ) την σωματική υγεία στο σύνολό της.

3 Βλ. Γ. Φαράντος (1993), «Θεωρία της επιστήμης του αθλητικού Δικαίου», In: *The Science of Sports Law- National and International Sports and Sports Justice*, Proceedings 1st IASL Congress, University of Athens 1992, Telethron: Athens, σελ. 44-45.

4 Βλ. Ι. Ζέρβας (1993), *Ψυχολογία Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού*, Αθήνα, σελ. 15 επ., πρβλ. Γ. Δογάνης (1990), *Η Ψυχολογία στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό*, Salto: Θεσσαλονίκη, ο οποίος στο πλαίσιο μελέτης της αθλητικής ομάδας αναφέρει ότι «ο αθλητισμός ως θεσμός αντανακλά τις δομές και τη λειτουργία της γενικότερα», σελ. 227, πρβλ. Γ. Φαράντο (1996), *Προλεγόμενα φιλοσοφίας του Αθλητισμού*, Τελέθριον: Αθήνα, σελ. 19, κατά τον οποίο «ο αθλητισμός είναι ανθρωπολογικό φαινόμενο, αφορά αξιώσεις και το δικαίωμα του ανθρώπου ως ατόμου, προσώπου να μπορεί να κυριαρχεί ελεύθερα και ανεξάρτητα η ολότητά του μέσα σ' αυτό», πρβλ. και Μπελίτσος όπ. π., κατά τον ορισμό του οποίου «αθλητισμός είναι κάθε μορφή φυσικής δραστηριότητας που εμπεριέχει έντονα τα στοιχεία της μυϊκής προσπάθειας, του αγώνα και της οποίας η εκτέλεση στηρίζεται στους νόμους της ηθικής και έχει ως σκοπό την τελειοποίηση του ανθρώπου», σελ. 67.

5 Βλ. Β. Οικονόμου (2023), *Αθλητισμός για Όλους*, εξασφάλιση δικαιώματος ατομικής αξιοποίησης, Νομ. Βιβλιοθήκη: Αθήνα.

2. Θεσμική διάσταση του αθλητισμού

Η λέξη *θεσμός* όπως και οι λέξεις *θέση*, *θετικός*, κ. α., ετυμολογικά έχουν τη ρίζα τους στο αρχαίο ρήμα *τίθημι*, που σημαίνει *θέτω*. Ο όρος *θέμις* αποδίδει την πρώτη έννοια δικαίου στα ομηρικά έπη, και παράγεται από την ρίζα *θε*, σημαίνουσα θέσπιση κανόνων υποχρεωτικών για τους άλλους⁶, με τη μορφή ενός γενικά παραδεκτού αντικειμενικού κανόνα που εκφράζει «*την περί δικαίου κρατούσαν ομαδικήν, δηλαδή κοινωνικήν αντίληψιν*»⁷.

Η εξέλιξη του θεσμικού καθεστώτος του αθλητισμού και της Φ.Α., στην κοινωνία του ανθρώπου του σημερινού κόσμου, της αθλητικής ζωής και κοινωνίας, επιβάλλει την πολλαπλή επιστημονική θεώρησή του. Η θεώρηση αυτή δείχνει τις πλευρές που επηρεάζουν και διαμορφώνουν την αθλητική δραστηριότητα και την φυσική αγωγή, ως μέσα αγωγής και παιδείας της κοινωνίας και ως δραστηριότητες που έχουν διαδραματίσει ιστορικό κοινωνικό ρόλο πολιτισμού με ιδιαίτερη παράδοση στην Ελλάδα.

Δια του βιωματικού τρόπου, της σωματικής άσκησης, αναπτύσσεται και θωρακίζεται η προσωπικότητα και το άτομο οδηγείται στην ελευθερία. Δια δε της κοινωνικής αυτής παιδείας στη φιλία, στη γνώση και στην αποδοχή του άλλου και μέσα από την αντίληψη του «*σωστού και του ίσου*»⁸, στο κοινόν, εντός του οποίου συνυπάρχει τ' αυτόν και έτερον, στοιχεία τα οποία αποτελούν και το περιεχόμενο του αθλητικού αγώνα.

2.1 Ο αθλητικός θεσμός

Η Φ.Α. και ο αθλητισμός από αρχαιοτάτων στην Ελλάδα, σε επίπεδο αγωνιστικό, αλλά και σε επίπεδο παιδαγωγικής διαδικασίας, «*είναι βαθιά ριζωμένος και αποτελεί εδραιωμένο κοινωνικό θεσμό*»⁹. Οι σωματικές δραστηριότητες της Φ.Α. και του αθλητισμού, όπως είναι η άσκηση, η προπόνηση και ο αγώνας, αφορούν λειτουργικές ανάγκες και πλαισιώνουν το λειτουργικό μέρος. Ως κοινωνικά ενταγμένες λειτουργίες, «*διατηρούν παιδαγωγικό και κοινωνικό χαρακτήρα*»¹⁰, ήτοι τον θεσμικό τους χαρακτήρα και εμφανίζουν στη διαμόρφωση τους ένα λειτουργικό και συμβολικό στοιχείο. Λειτουργική διαδικασία είναι εκείνη που εκπληρώνει μια ζωτική λειτουργία, ή ένα σκοπό για να διατηρηθεί ένα σύστημα, όπως είναι ο ίδιος ο αθλητισμός. Κατά τη λειτουργική αυτή άποψη, ο αθλητισμός ως θεσμός αποτελεί το μέσο, το εργαλείο, με το οποίο εκπληρώνονται οι ανάγκες μιας κοινωνίας. Αυτό το εργαλείο ή μέσο, θεσμός, είναι κυρίως η κοι-

6 Βλ. Ν. Πανταζόπουλος, *Εισαγωγή εις την Επιστήμην του δικαίου*. Σάκκουλας, Θεσσαλονίκη-Αθήνα, σελ. 37.

7 Οπ. π., σελ. 38. Επίσης για το ίδιο θέμα βλ. Αραβαντινός, *Εισαγωγή στην Επιστήμην του Δικαίου*, Αθήνα, σελ. 17 επ.

8 Η διατύπωση αυτή είναι του Celsus “*ius est arts boni et aequi*”, αποτέλεσε την πρώτη διάταξη των *Πανδικτών* όπου στα *Βασιλικά* μεταφράζεται «*εστί γαρ νόμος τέχνη του καλού και του ίσου*».

9 Ελληνική Επιστημονική Εταιρεία, *Αθλητισμός για όλους, αθλητισμός και υγεία*, Μελέτη, 3: 1, Αθήνα 1980, σελ. 9.

10 Δ. Παναγιωτόπουλος (1984), “Ο φιλοσοφικός προσδιορισμός του κοινωνικού και παιδαγωγικού χαρακτήρα της Φ.Α. και του Αθλητισμού”, στο: *Αθλητική Ψυχολογία*, Τομ. 1: 2/3, σελ. 43 και Πρακτικά Α, Συνεδρίου Φ.Α. και Αθλητισμού, Αθήνα, σελ. 184.

νωνική οργάνωση και εξυπηρετεί τις κοινωνικές ανάγκες της άθλησης, της παιδείας, της ψυχαγωγίας, και του ελεύθερου χρόνου. Η λειτουργική διαδικασία αναφέρεται μόνο στις βιολογικές ανάγκες των ατόμων, η οποία από μόνη της δεν αρκεί για να δικαιολογήσει τη διαλεκτική παρουσία του θεσμού. Το στοιχείο που λείπει για να υπάρξει ο θεσμός είναι το συμβολικό, επειδή η συμβολική διάσταση είναι η ίδια η δομή της ανθρώπινης σκέψης. Η συμβολική διαδικασία τελικά δίνει μορφή έμμεσα σε μια ιδέα, μια σύγκρουση ή μια επιθυμία, είναι αυτή που δείχνει τη λογική στα ιστορικά και κοινωνικά γεγονότα, αναπαριστά και οδηγεί σε μια διαλεκτική, ιστορική σχέση ανάμεσα στην ύλη και την ιδέα, το χρονικό και το αχρονικό, το αφηρημένο και το συγκεκριμένο. Το συμβολικό στοιχείο συμβάλλει στη διαμόρφωση διαλεκτικά των θεσμών και πρέπει να εκτιμάται πάντα μέσα στον ιστορικό ορίζοντα. Όπως όλες οι νομικό-πολιτικές ιδεολογικές εξουσίες είναι θεσμοί, και συνοψίζουν κοινωνικές αξίες, το ίδιο μπορούμε να ισχυριστούμε και για τη Φ.Α. ως εκπαιδευτική διαδικασία, ως σύστημα σωματικής ευρωστίας και τον Αθλητισμό ως κοινωνικό φαινόμενο. Σύμφωνα με τα προηγούμενα στο θεσμικό πλαίσιο του Αθλητισμού εντάσσονται οι τομείς που αφορούν λειτουργικές ανάγκες, με δραστηριότητες του Αθλητισμού που είναι η άσκηση, η προπόνηση και ο αγώνας και πλαισιώνουν το λειτουργικό μέρος. Οι κοινωνικοί και κρατικοί φορείς βάζουν σε κίνηση το θεσμικό πλαίσιο για την κάλυψη των βιολογικών αναγκών. Αυτές οι ανάγκες είναι δυνατόν να διακριθούν σε ανάγκες ειδικές για κάθε κοινωνική ομάδα, στο στρατό, στο σχολείο, στο χώρο του αθλητισμού του υψηλού συναγωνισμού που μπορεί να περιληφθεί στον πολιτιστικό τομέα και στο χώρο της κοινωνικής ατομικής αξιοποίησης του μέλους της κοινωνίας¹¹.

Η Φ.Α. και ο αθλητισμός έχουμε δεχθεί ότι είναι μια κοινωνική πράξη με διάφορες εκφράσεις και τούτο γιατί «ολόκληρη η κοινωνική ζωή είναι κατ' ουσία πρακτική»¹². Για το λόγο τούτο είναι συστατικό μέρος της ίδιας της κοινωνίας, μόνο μέσα στο πλαίσιο των θεσμών, με το λειτουργικό και το συμβολικό στοιχείο, που αναπαριστά και δεσμεύει, που συμβάλλει δηλαδή, στο να λειτουργεί ο θεσμός ως προς τις κοινωνικές αξίες εστιάζοντας αυτές ως συγκεντρωτικός φακός. Τα στοιχεία αυτά, υφίστανται και στη Φ.Α. και τον Αθλητισμό. Κατά συνέπεια οι θεσμοί αυτοί είναι κοινωνικές εκφράσεις, οι οποίες υπάρχουν για να ικανοποιήσουν το κοινωνικό και βιολογικό μέρος και ως ένα βαθμό ορίζουν και το επίπεδο της διεύρυνσής τους.

Αν εξετάσουμε τους τομείς της κοινωνικής ζωής θα παρατηρήσουμε ότι διαφέρουν μεταξύ τους στις λειτουργίες τους, «ξεχωρίζουν δηλαδή από τις ανάγκες του κοινωνικού συνόλου που ικανοποιούν και από τον τρόπο που πραγματοποιείται η ικανοποίηση αυτή»¹³. Οι λειτουργίες αυτές που ικανοποιούν ανάγκες του ατόμου έχουν συγκεκριμένο περιεχόμενο, το οποίο προσδιορίζεται ως λειτουργία που ικανοποιεί το άτομο κοινωνικά, παιδαγωγικά και ψυχαγωγικά. Εξυπηρετούν το άτομο στην επικοινωνία, στην ατομική

11 Βλ. Δ. Παναγιωτόπουλος (2005), *Διεθνείς Αθλητικοί και Ολυμπιακοί Θεσμοί*, Έννοια: Αθήνα σελ. 145 επ.

12 Βλ.Κ. Μαρξ, *Θέσεις πάνω στο Φοϋερμαχ*, θέση 8η, σελ. 55.

13 Βλ. Τσαρούχας Λ. (1983), «Μεθοδολογικά βασικά προβλήματα στην ανάπτυξη μιας θεωρίας της φυσικής αγωγής και του Αθλητισμού από την άποψη της λαϊκής κυριαρχίας», *Α. Πανελλήνιο Συνέδριο Φ. Α. - Αθλητισμού*, Π.Ε.Π.Φ.Α, Αθήνα, σελ. 309.

σωματική ανάπτυξη και στην ευρωστία και ευεξία. Αυτή η λειτουργία του αθλητισμού στον ελεύθερο χρόνο, είναι κατά κάποιο τρόπο μια αμφίδρομη λειτουργία που ικανοποιεί απ' τη μια βιολογικές ανάγκες και απ' την άλλη διαλέγεται με το συμβολικό στοιχείο, αφού απελευθερώνει το άτομο, με την επιδίωξη ελεύθερου χρόνου, και την αναζήτηση προϋποθέσεων για την εκ της εργασίας απελευθέρωσή του¹⁴.

Οι κοινωνικοί και κρατικοί φορείς βάζουν σε κίνηση το θεσμικό πλαίσιο για την ικανοποίηση των αναγκών του ανθρώπου. Αυτές οι ανάγκες είναι δυνατόν να διακριθούν σε ανάγκες ειδικές για κάθε κοινωνική ομάδα, στο σχολείο, στο χώρο του αθλητισμού του υψηλού συναγωνισμού και στο χώρο της κοινωνικής ατομικής αξιοποίησης του μέλους της κοινωνίας.

Ο αθλητισμός και η Φυσική Αγωγή ως λειτουργίες με «παιδαγωγικό και κοινωνικό χαρακτήρα»¹⁵, διατηρούν τον θεσμικό χαρακτήρα τους. Η συμβολική διαδικασία διαμορφώνει και παρουσιάζει το θεσμό που καθορίζεται απ' τις συνθήκες την αθλητική και κοινωνική πρακτική έκφραση. Έτσι ο θεσμός ενταγμένος σε κοινωνικό πλαίσιο μπαίνει σε κίνηση εξελίσσεται και συμβάλλει στην ίδια την εξέλιξή του και στην εξέλιξη της ίδιας της κοινωνίας¹⁶. Η κατανόηση των θεσμών της Φ. Α. και του αθλητισμού μας επιτρέπει, να κατανοήσουμε και το νομικό πλέγμα που προσδίδει πνοή στο θεσμό.

Η συμβολική διαδικασία ως τρόπος εκπλήρωσης των βιολογικών και κοινωνικών αναγκών μέσα απ' τις λειτουργίες της Φ.Α. και του Αθλητισμού, είναι το προσδιοριστικό στοιχείο διαμόρφωσης και παρουσίας της διαλεκτικής του αθλητικού θεσμού, αποτελεί το λόγο και προσδίδει νόημα είναι το γιατί του θεσμού. Το λειτουργικό μέρος του θεσμού της Φ.Α. και του αθλητισμού ικανοποιεί βιολογικές ανάγκες που εκπληρώνονται κατά τρόπο συμβολικό, σε πλαίσιο εθίμων ή διατάξεων θετικού δικαίου¹⁷.

2.2 Η αγωνιστική ως πλέγμα σχέσεων

Ο θεσμός των αγώνων ή της αγωνιστικής, είναι πανάρχαιος ελληνικός θεσμός και ως σύστημα τέτοιο προηγήθηκε πολύ πιο πριν απ' τη «γυμναστική» ως εκπαιδευτική δια-

14 Παντσιέρι Ρ. Νέγκρι Α., Τρόντι Μ, *Νεοκαπιταλισμός και Επαναστατικό κίνημα*, σελ. 19, «ότι εκεί βρίσκεται η ρίζα της αλλοτρίωσης, στην υποταγή της ζωντανής εργασίας στην αντικειμενικοποιημένη νεκρή εργασία».

15 Δ. Παναγιωτόπουλος, «Ο φιλοσοφικός προσδιορισμός του κοινωνικού και παιδαγωγικού χαρακτήρα της Φ.Α. και του Αθλητισμού», *Αθλητική Ψυχολογία*, Τομ. 1, τευχ. 2-3 Νοέμβριος 1984, σελ. 43 και *Πρακτικά Α, Συνεδρίου Φ.Α. και Αθλητισμού*, Αθήνα 1983, σελ. 184.

16 Ο Κ. Μαρξ στις θέσεις πάνω στο Φούερμπαχ τονίζει ότι «Η κοινωνική αντίφαση (αντίθεση ανάμεσα σε δομή και θεσμικό υπέρ οικοδόμημα απ' τη μια μεριά και στο υλικό της κοινωνίας απ' την άλλη) δεν μπορεί να εκφρασθεί παρά μόνο διαμέσου των ανθρώπων: πρώτα στα συναισθήματά τους, μετά στη σκέψη τους και τέλος στην πρακτική τους δραστηριότητα που θα μεταλλάξει τα πράγματα», Κ. Μαρξ, *Θέσεις πάνω στο Φούερμπαχ*, Θέση 2η, σελ. 45.

17 Βλ. Δ. Παναγιωτόπουλος (2006), *Διεθνείς Αθλητικοί και Ολυμπιακοί θεσμοί, Αθλητικό Διεθνές Δίκαιο, Νομ. Βιβλιοθήκη*: Αθήνα, σελ. 101-114.

δικασία, όπως θεσμοθετήθηκε αργότερα και αποτελούσε στις δύο πρότυπες νομοθεσίες του Λυκούργου και του Σόλωνα, αποκλειστική σχεδόν ενασχόληση των νέων¹⁸.

Εκείνο που ενδιαφέρει στον αθλητισμό και τη Φ.Α. δεν είναι βέβαια αν προηγήθηκε ως θεσμός της γυμναστικής στην εκπαιδευτική διαδικασία της πολιτείας, αλλά πως υπήρξε η «αγωνιστική» ως θεσμός, τι συγκεντρώνει στη λειτουργική του πλευρά ο θεσμός αυτός, όπως και στο συμβολικό του μέρος.

Άλλη μια ερώτηση που μας ενδιαφέρει είναι: Ο θεσμός αυτός εμφανίζει εσωτερική και εξωτερική δικαιοδική διάρθρωση; δηλαδή εμφανίζονται πτυχές δικαίου και ποιες μπορεί να είναι; Κάθε λειτουργική έκφραση των αγώνων υποχρεώνει σε κάποια ιδιότυπη συμπεριφορά όχι μόνο όσους λαμβάνουν μέρος σ' αυτούς ως άτομα, αλλά και τους κοινωνικούς φορείς οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να πάρουν μέτρα για τη λειτουργική αγωνιστική έκφραση αυτών που συμμετέχουν.

Το ρήμα «αγωνίζομαι»¹⁹ προέρχεται από τη λέξη αγώνας²⁰, εκ του άγω -αγωγή, η οποία φανερώνει έντονη προσπάθεια διάκρισης ενώπιον συγκέντρωσης στο στάδιο, την πολιτική, στο δικαστικό ακροατήριο, ενώπιον της κοινωνίας στη βουληφόρο αγορά. Έτσι ο αγώνας και η αγωνιστική είναι μια προσπάθεια που ξεκινάει απ' τον ίδιο τον άνθρωπο για την καλύτερευση, την καλλιέργεια του ίδιου του εαυτού του. Είναι μια διαδικασία αυτοεξέλιξης υπό τις απόλυτες τιμές της σύγκρισης.

Πριν τον Όμηρο, συγκριτικό στοιχείο στην αγωνιστική προσπάθεια ήταν ο άλλος άνθρωπος, «καλύτερος επ' άλλω», ως συναγωνισμός, άμιλλα. Ο αγώνας επομένως είναι μια πράξη πάλης στην περίπτωση κάθε ατόμου που ταυτίζεται με την κατανόηση του «είναι» του, ως ένα αντικείμενο και είναι η μόνη ανθρώπινη πρακτική που προκαλεί αυτή τη συνειδητοποίηση. Κατά τους Laing και Cooper το κάθε άτομο σε μια κοινωνία «στην πράξη είναι μία άρνηση σκοπεύοντας όχι μόνο να υπερβεί το δικό του είναι, σαν ένα αντικείμενο, αλλά να ρευστοποιήσει τον άλλον, για τον οποίο είναι αυτός ένα αντικείμενο και έτσι να ανακόψει την αντικειμενικότητά του»²¹. Η άποψη αυτή φανερώνει στοιχεία ανταγωνισμού, όπου ταυτοχρόνως με την αντικειμενική ύπαρξη του άλλου, από τον αγώνα γίνεται πέρασμα στον αντί-αγώνα την ανταγωνιστική. Αναδεικνύει την άρνηση ως μη ύπαρξη του άλλου και ως την εσωτερικευμένη οντολογική διάσταση να αρνείται το άτομο την άρνηση της άρνησης του άλλου, δηλαδή ουσιαστικά την ποιοτική του διαφοροποίηση του άλλου ως ετέρου. Ο αγώνας με το στοιχείο της άμιλλας στους αρχαίους Έλληνες δεν ταυτίζεται εννοιολογικά με το ανταγωνισμό αλλά εκφράζει την τάση του ανθρώπου για τη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των δυνατοτήτων του μέσα σε μια αδιάκοπη πάλη του αθλητή εν παραλλήλω ενάντια στα στοιχεία της φύσης, έδαφος - αέρας,

18 Βλ. Χρυσάφης Ε. Ι. (1930), *Οι Σύγχρονοι Διεθνείς Ολυμπιακοί Αγώνες*, Τ.Α., Αθήνα, σελ. 6 κ. επ., πρβλ. Δημήτριος Παναγιωτόπουλος (2015) «Ολυμπία και Ολυμπιακοί Αγώνες-Θεσμική Διάσταση-Προοπτική», σε: Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου - Πάτρα, 29-30 Μαΐου 2015. Πάτρα, σελ. 177-183.

19 Η λέξη «αγώνας» προέρχεται από το ρήμα «άγω», και εκ του αγώνα προκύπτει το ρήμα αγωνίζομαι, Βλ. Μανδάλα Μ (ed 1999), *Μείζον Ελληνικό Λεξικό*, Αρμονία: Αθήνα, σελ. 18.

20 Βλ. Θ. Γιαννάκης (1987) *Το Χθόνιο στοιχείο των αρχαίων επιταφίων αγώνων*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αθηνών, σελ. 8-10. πρβλ. ίδιου (2000), *Λεξικό Αθλητισμού*, Ίδρυμα Ολ. Αθλ. Παιδείας: Αθήνα, σελ. 18.

21 Laing R. Cooper G. D. (1983), *Λόγος και βία*, Praxis, σελ. 186.

που φθάνει το κοινωνικό επίπεδο, όπου ο αθλητής είναι τελείως διάφορος στο τέλος του διαύλου ή δολίχου από ότι ήταν κατά την έναρξη του αγώνα. Τούτο δε διότι έχει επιδράσει επάνω του η φύση, στην προσπάθειά του να τη δαμάσει. Στην ηρωική εποχή, απέναντι στους κοινούς θνητούς οι Έλληνες ως μέτρο διάκρισης είχαν την ανδρεία και την αναμφισβήτητη υπεροχή τους σε κάθε είδους άθλους ή Αγώνες²². Αυτό δείχνει ότι «σε μια κοινωνία συναντώνται πολλαπλές επιδιώξεις δημιουργικές, όπως αντιλήψεις και τάσεις απ' τις οποίες προκαλούνται τριβές και διαμάχες, οι οποίες σύμφωνα με την αντιμετώπιση των αρχαίων είναι θετικές και γόνιμες, γιατί οδηγούν μέσα απ' τον αγώνα σε ένα σημείο ισορροπίας και στην πραγμάτωση του υψίστου ιδεώδους της αρμονίας»²³. Η θεσμοποίηση του «αγώνα» ισχύει κατ' αρχήν εθιμικά²⁴, στο οποίο έθιμο η κοινωνική έκφραση μέσα απ' αυτόν και η ταύτισή του με κάτι το ιερό, απολυτοποιεί αξίες και περιορίζει τη δυνατότητα μετεξέλιξής τους σε μια διαφορετική ποιότητα. Ο αγώνας και η αγωνιστική από την εθιμική λειτουργία έγινε νόμος της πολιτείας και ως θεσμός αντικατοπτρίζει την κοινωνική πραγματικότητα η οποία εκφράζει μέσα απ' το θεσμό αυτό κοινωνικές αξίες. Στη φάση αυτή εύστοχα παρατηρεί κανείς ότι η αγωνιστική ως θεσμός ταυτίζεται με τις γιορτές του δήμου, όπου η συμμετοχή του πολίτη στους αγώνες αυτούς ήταν και η ταυτόχρονη συμμετοχή του στη θρησκευτική γιορτή, που τη διοργάνωση είχε η πολιτεία, η πόλις²⁵. Εκτός από αυτό το παράδειγμα μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το παράδειγμα των ιερών πανελληνίων αγώνων και μάλιστα των Ολυμπίων, όπου στους αγώνες αυτούς δεν γίνονταν μόνο αγώνες σωματικοί (γυμνικοί), αλλά αγώνες μουσικοί, ποίησης κλπ. Ήταν δηλαδή μια συνολική παρουσία του πολιτισμικού παράγοντα της κοινωνίας, που ο τρόπος εκδήλωσής του και εκπλήρωσης, μέσα απ' τους αγώνες, των αναγκών των πολιτών για ψυχαγωγία καθόριζε και την αξία και την ίδια τη θεσμική του παρουσία.

Στον σύγχρονο άνθρωπο, κατ' αντίθεση με όσα ειπώθηκαν για το συγκεκριμένο θεσμό του «αγώνα» και της αγωνιστικής, ο ελεύθερος ανταγωνισμός ως ιδεολογική αρχή της εποχής μας έχει την έννοια ότι η ανταγωνιστική επιδίωξη της μέγιστης ικανοποίησης του ατομικού συμφέροντος, οδηγεί στη μεγιστοποίηση του συνολικού κοινωνικού οφέλους άρα δημιουργεί και τον «αντί-αγώνα». Αυτό μοιραία οδηγεί στην καταστροφή όλων εκείνων οι οποίοι κατά τη σύγκριση αποδεικνύονται αδύνατοι και ανίκανοι. Απ' αυτή την άποψη ο αθλητισμός γενικά και οι αγώνες παρουσιάζονται ως το τέλειο πρότυπο του ανθρώπινου ανταγωνισμού που εκτυλίσσεται σ' όλο τον κόσμο και σ' όλους τους τομείς. Έτσι η φόρμουλα: ανταγωνισμός, αποδοτικότητα, μέτρηση, ρεκόρ είναι η τέλεια αντανάκλαση της κοινωνικής παραγωγικής διαδικασίας. Σήμερα ο αθλητισμός εκφράζει απόλυτα την παγκοσμιοποίηση της κοινωνικής ζωής, της κοινωνίας και της οικονομίας

22 «Αιέν αριστεύειν και υπείροχον έμμεναι άλλων», Ομήρου *Ιλιάς*, Λ' 784.

23 Βλ. Β. Φύλιας, *Όψεις της διατήρησης και της μεταβολής του κοινωνικού συστήματος*, εκδ. Νέα Σύνορα, σελ. 165.

24 «Τέλος νόμοι ειδικοί θεσπίθησαν καθορίζοντες τα της λειτουργίας των γυμνασίων και διαφόρους σχετικά λεπτομερείας, καθόσον η πανελλήνιος αυτή διάδοσις των σωματικών ασκήσεων δεν ήτο πλέον δυνατόν να βασισθεί επί μόνον των εκ πάλαι κρατούντων αγωνιστικών εθίμων», Ι. Χρυσάφης (1965), *Η γυμναστική των Αρχαίων*, Αθήναι, σελ. 167-168.

25 Βλ. Δ. Παναγιωτόπουλος (2001) *Αθλητικές Σχέσεις*, Αντ. Ν. Σάκκουλας: Αθήνα, σελ. 33 επ.

της αγοράς. Παρατηρείται μια θεσμοποίηση της αγωνιστικής από παλαιά και μια μεταβολή αυτής στη μορφή του θεσμού, ο οποίος περιβάλλεται κάθε φορά την κρατούσα περί δικαίου αντίληψη με νομικές ρυθμίσεις. Όπως κάθε θεσμός το ίδιο και ο αγωνιστικός εκπληρώνει τις ανάγκες για τις οποίες εμφανίζει την εσωτερική δικαιοκίνητη αντίληψη, η οποία ρυθμίζει το πέρασμα από τη δυνατότητα του θεσμού στην πραγματικότητα. Αυτοί είναι οι κανόνες διεξαγωγής των αγώνων που διέπονται από την ίδια την κοινωνία, που τους διαμορφώνει, και την περί δικαίου αντίληψη αυτής, στη βάση της οποίας τελούνται οι αγώνες. Το δίκαιο επιβάλλει σεβασμό προς το λειτουργικό μέρος του θεσμού, το οποίο σημαίνει ότι οι συμμετέχοντες στους αγώνες, οφείλουν αρμόζουσα συμπεριφορά.

Ο αθλητισμός και η σωματική άσκηση αποτελούν για όλους κοινωνική αναγκαιότητα, δικαίωμα για σωματική υγεία - ευεξία και ευρωστία, δικαίωμα συμμετοχής στην αθλητική δράση σε μια πορεία πολιτισμού²⁶. Αποτελούν θεμελιώδες δικαίωμα για κάθε άνθρωπο επειδή ειδικά συμβάλλουν στην συγκρότηση και την ανάπτυξη της προσωπικότητας²⁷, μέσω της απόκτησης αθλητικής παιδείας²⁸, της τέλει ανάπτυξης των φυσικών, πνευματικών και ηθικών δυνάμεων. Οι δυνάμεις αυτές καθιστούν τον άνθρωπο ενεργό μέλος της κοινωνικής, πολιτικής, οικονομικής, και άλλης μορφής ζωής της χώρας²⁹ και του σύγχρονου πολιτισμού.

3. Ο αθλητικός θεσμός στην Ευρώπη

Το ευρωπαϊκό πρότυπο του αθλητικού θεσμού, κατά τη συνθήκη του Άμστερνταμ επικεντρώνεται σε δύο αρχές: α) στην αρχή της κοινωνικής σημασίας του αθλητισμού στην Ευρώπη και β) στην αρχή ότι κοινοτικά όργανα πριν πάρουν οποιαδήποτε απόφαση που

26 Βλ. Β. Οικονόμου, Δ. Παναγιωτόπουλος (1993), «Το δικαίωμα των πολιτών για γυμναστική υπό μία νέα δομή και οργάνωση στην τοπική αυτοδιοίκηση», σε: *Πρακτικά του 1ου Διεθνούς Συνεδρίου Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού*, Κομοτηνή και στην *Επετηρίδα Αθλητικού Δικαίου*: Ι, Αντ. Σάκκουλας: Αθήνα, 1994, σελ. 59-67. Πρβλ. Δ. Παναγιωτόπουλος (1996), «Για την ανάπτυξη του Αθλητισμού στους Αθλητικούς Οργανισμούς» στα: *Πρακτικά Παμπειραιϊκής Ημερίδας*, Πειραιάς, 7 Δεκεμβρίου και Δ. Παναγιωτόπουλος, Ζίζη Κουρογένη (1997), «Φύση δομή και λειτουργία των αθλητικών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης», στα: *Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού Δημοκρίτειου ΤΕΦΑΑ Πανεπιστημίου Θράκης*, 16-18 Μαΐου, σελ. 29, όπως και στην Ημερίδα του Δήμου Λειβαδέων για την ανάπτυξη του αθλητισμού και τους αθλητικούς οργανισμούς, Λιβαδεΐα, 25 Απριλίου 1998.

27 Βλ. άρθρο 5 παρ. 1. του Σ.

28 Βλ. Council of Europe, 7th Conference, In: Pandektis, International Sports law Review (ΠΑΝΔ/ISLR), Vol., pp. 333-335. πρβλ. E. Reschke, *Rechtswissenschaft und Sportrecht, Theory und Themfelder der Sportwissenschaften*, T. Hofman: Scorndorf, 1989, pp. 160-173 όπως και Δ. Παναγιωτόπουλος, Π. Νάσκου Περάκη (1993), *Φυσική Αγωγή και Αθλητισμός: Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής*, Τομ. 8, Αντ. Σάκκουλας: Αθήνα, σελ. 158-179. και, Αθλητικός Κώδικας, Αντ. Σάκκουλας: Αθήνα 1993, σελ. 306-347.

29 Βλ. Ε. Βενιζέλος, «Η Συνταγματική υποδοχή του Αθλητισμού» σε: *Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου 'Ο Θεσμός των Ολυμπιακών Αγώνων - Διεπιστημονική Προσέγγιση*, Ολυμπία 3-7 Σεπτεμβρίου 1991 και *International Sports Law Review Pandektis*, I: 2, 1992 σελ. 212-224, του Ιδίου, «Αθλητισμός και Κράτος Δικαίου - Τα όρια της νομικής απορύθμισης και η επιστροφή στο Σύνταγμα», in: *Proceedings of the 1st International Congress on Sports Law*, December 11-13, Athens 1992, H.C.R.S.L.: Athens 1993, σελ. 125-130. Επίσης βλ. και Δ. Παναγιωτόπουλος, «Το Αθλητικό δίκαιο: Επιστημολογική Προσέγγιση, στο: ΠΑΝΔΕΚΤΗΣ: ISLR, 1: 1, 1992, p. 30.

αφορά τις αθλητικές ενώσεις, πρέπει πρώτα να τις ακούσουν³⁰. Οι αρχές αυτές συνοψίζονται στη φράση «δημοκρατία και αλληλεγγύη».

Κατά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή³¹, ο αθλητισμός με την ευρεία του όρου έννοια ως σύνθεση της σωματικής δραστηριότητας, διέπεται από μοναδικότητα και ικανοποιεί πέντε λειτουργίες:

α) Την εκπαιδευτική³², όπου η ενεργή συμμετοχή στον αθλητισμό αποτελεί έναν εξαιρετικό τρόπο για να εξασφαλίσει κανείς ισορροπημένη προσωπική ανάπτυξη για όλες τις ομάδες ηλικιών.

β) Τη λειτουργία πάνω στην δημόσια υγεία, αφού η σωματική δραστηριότητα προσφέρει την ευκαιρία να βελτιωθεί η υγεία των ανθρώπων και είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος να αντιμετωπίσει κανείς τις καρδιακές παθήσεις και τον καρκίνο και μπορεί να βοηθήσει έτσι ώστε να διατηρηθεί η καλή υγεία και η ποιότητα ζωής όσον αφορά τους μεγάλους στην ηλικία.

γ) Την κοινωνική λειτουργία: ο αθλητισμός είναι το κατάλληλο εργαλείο για την προώθηση μιας πιο περιεκτικής κοινωνίας και για την αντιμετώπιση της αδιαλλαξίας, του ρατσισμού, της βίας και της κατάχρησης αλκοόλ και ναρκωτικών. Ο αθλητισμός λειτουργεί ως μοχλός ενσωμάτωσης των ανθρώπων που έχουν αποκλειστεί από την εργατική αγορά.

δ) Την πολιτιστική λειτουργία, αφού ο αθλητισμός παρέχει μια επιπρόσθετη ευκαιρία στους ανθρώπους να καταγράψουν τις ρίζες τους, να γνωρίσουν καλύτερα μια περιοχή, να ενοποιηθούν καλύτερα και να προστατέψουν το περιβάλλον από ένα μεγαλύτερο κίνδυνο.

ε) Την ψυχαγωγική λειτουργία, ως σημαντική απασχόληση του ελεύθερου χρόνου με την αθλητική δραστηριότητα γιατί προσφέρει προσωπική και συλλογική διασκέδαση³³.

30 Βλ. Συνθήκη Άμστερνταμ, τελική πράξη της Διάσκεψης των Κρατών μελών ΕΟΚ, 29.3.1996 με την οποία υιοθετήθηκε σχετική δήλωση για τον Αθλητισμό, πρβλ. Π. Δ. Δαγτόγλου (1998) *Οι Νέες Ευρωπαϊκές Συνθήκες*, Αντ. Σάκκουλας: Αθήνα, σελ. 122.

31 Βλ. Έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τον τίτλο «Η ανάπτυξη και οι προοπτικές για την δράση της κοινότητας στο πεδίο του αθλητισμού», Βλ. European Commission, Directorate- General X, Sport, Brussels, 22 April 1999, Version 2, First European Conference on Sport - Olympia, 21 May 1999, “The European Model of sport”, (Discussion paper for the Working group), pp. 2-4. Τα αποτελέσματα της σύσκεψης αποτέλεσαν υλικό προς συζήτηση από τους υπουργούς αθλητισμού, όπως περιλαμβάνονταν και στην έκθεση της Επιτροπής που θα δινόταν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Ελσίνκι τον Δεκέμβριο του 1999. Περισσότερα για το ευρωπαϊκό μοντέλο του Αθλητισμού βλ. European Commission, (Directorate-General), Consultation Document of DGX- “*The European model of Sport*”, 6.12.1999, in: http://www.euroopa.eu.int/commdg10/sport/publications/doc_consult_en.html, pp. 1-16.

32 Βλ. Συνθήκη της Λισσαβόνας, για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Άρθρο 165 (πρώην άρθρο 149 της ΣΕΚ), *Εκπαίδευση, Επαγγελματική Κατάρτιση, Νεολαίας και Αθλητισμού*, TITLE XII, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C83 / 120, 30.3.2010. πρβλ. Ευρ. Σ., παρ. 1 Άρθρου III-282, τελευταίο εδ.

33 Βλ. G. Auneau (1993), «L' Application de la Legislation Sociale au Secteur Sportif et du Loisir Sportif Dans l' Europe Communautaire”, In: *Proceedings of the 1st International Congress on Sports Law*, University of Athens 1992, Dec.11-13, Telethron: Athens, pp. 89-108, and In: *ΠΑΝΑ. I.S.L.R.*, I: 2, 1992, pp. 231-247.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο αθλητισμός, και ειδικά ο «αθλητισμός για όλους» (άσκηση για όλους), αποτελεί εξαιρετο τρόπο κοινωνικής συνοχής που ξεπερνά τα αυστηρά οικονομικά πλαίσια και αποτελεί την δια του σώματος πραγμάτωση του δικαιώματος της ατομικής αξιοποίησης³⁴. Τελεί δε η αθλητική δραστηριότητα υπό την εγγύηση των διατάξεων του συμπεριληφθέντος οικείου άρθρου³⁵ του Συντάγματος, το οποίο διαμορφώνει πλαίσιο με το οποίο μεταξύ άλλων επιβεβαιώνονται τα ανωτέρω. Το περιεχόμενο του άρθρου αυτού αποτελεί συνέχεια της Δήλωσης για τον Αθλητισμό, της Συνθήκης του Άμστερνταμ το 1997, για τη σημασία που δίνεται σήμερα στον αθλητισμό και τις αξίες του από αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεις. Θεωρείται δηλαδή ότι η ΕΕ θα συμβάλλει στην προώθηση των ευρωπαϊκών αθλητικών ζητημάτων, λαμβάνοντας υπόψη τη συγκεκριμένη φύση, τις δομές που βασίζονται στην εθελοντική δραστηριότητα και την κοινωνική και εκπαιδευτική λειτουργία³⁶ του αθλητισμού³⁷. Επίσης ότι η ΕΕ έχει σκοπό να αναπτύξει την ευρωπαϊκή διάσταση του αθλητισμού, με την προώθηση του ευ αγωνίζεσθαι³⁸ και το ανοιχτό πνεύμα στις αθλητικές διοργανώσεις καθώς και τη συνεργασία ανάμεσα στους φορείς που είναι υπεύθυνοι για τον αθλητισμό, με την προβολή προστασίας της φυσικής και ηθικής ακεραιότητας των αθλητών και των αθλητριών, ιδιαίτερα των νέων³⁹. Το άρθρο 165 ΣΛΕΕ θέτει τα θεμέλια προκειμένου η ΕΕ να παράσχει στήριξη σε δραστηριότητες όπου η ευρωπαϊκή διάσταση στον αθλητισμό μπορεί να είναι εμφανής στη δράση της ΕΕ και να μπορεί εγκαθιδρυθεί. Στην ουσία δεν παρέχει στην Ένωση αρμοδιότητα να θεσπίζει αυτοτελώς μία ευρωπαϊκή πολιτική για τον αθλητισμό ούτε και να κατευθύνει τις εθνικές πολιτικές ή να επιβάλλει μορφές ρύθμισης και πρότυπα οργάνωσης στους αθλητικούς φορείς, παρά μόνο να συντονίζει, υποστηρίζει και να

34 Βλ. βλ. Βασιλείος Οικονόμου (2023), Αθλητισμός για Όλους εξασφάλιση του δικαιώματος ατομικής αξιοποίησης, Νομ. Βιβλιοθήκη: Αθήνα 47-99.

35 Στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα ο αθλητισμός αναφέρεται στο Άρθρο III-282 (Μέρος III, Τίτλος III, Κεφάλαιο V, Τμήμα 4 για την Εκπαίδευση, τους νέους, τον αθλητισμό και την επαγγελματική κατάρτιση), βλ. Alexandre Mestre (2005), "The Sports Article of the European Constitution", in: *Sports law: Implementation and the Olympic Games* (D. Panagiotopoulos ed), Ant. Sakkoulas: Athens, πρβλ. Gérard Auneau (2005), "La question des particularismes dans les relations entre le Mouvement Sportif Européen et les Instances Communautaires: De la spécificité à l' exception", in: *Sports law: Implementation and the Olympic Games* (D. Panagiotopoulos ed), Ant. Sakkoulas: Athens, Joaquín Sotelo González (2005), "Sport as an Element for European Integration", in: *Sports law: Implementation and the Olympic Games* (D. Panagiotopoulos ed), Ant. Sakkoulas: Athens.

36 Βλ. ΣυθΕΕ Άρθρο 165 ως άνω.

37 Βλ. Ευρ. Συν., παρ. 1 Άρθρου III-282, τελευταίο εδ.

38 Γεώργιος Δ. Φαράντος (2005), «Ευ Αγωνίζεσθαι η νομολογιακή Σημασία του «Ευ»», in: *Sports Law: Implementation and the Olympic Games* (10th IASL Congress, D. P. Panagiotopoulos ed.), Ant. N. Sakkoulas: Athens, και σε *LEX SPORTIVA*, 4, Αντ. Σάκκουλας: Αθήνα.

39 Συνθήκη της Λισσαβόνας, ως άνω, πρβλ. Ευρ. Σ., παρ. 2 υπό παρ. g του Άρθρου III-282, όπ. π., πρβλ. D P. Panagiotopoulos (2004), «Sporting Activity in the European Union», ISLR Pandektis Vol. 5: 1/2 pp. 203-213 και σε *Sports Law [Lex Sportiva] in the World*, Ant Sakkoulas: Athens pp. 211-221.

συμπληρώνει τις εθνικές πολιτικές στον τομέα αυτόν⁴⁰. Η δράση αυτή της ΕΕ επικεντρώνεται στην «προώθηση της δικαιοσύνης και της διαφάνειας στον αθλητικό ανταγωνισμό»⁴¹, στην «ιδιαιτέρη φύση του αθλητισμού»⁴² επειδή είναι εξαιρετικά σημαντική καθώς για τους αθλητικούς κανόνες που βασίζονται, μεταξύ άλλων, στην εφαρμογή της ελεύθερης διακίνησης και του δικαίου του ανταγωνισμού της ΕΕ.

Συνεπώς στην πορεία σύγκλισης των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και υλοποίησης των ανωτέρω, η ΕΕ έχει χρέος:

Να δημιουργήσει πλαίσιο εφαρμογής κοινής πολιτικής με συγκλίνουσα νομοθεσία και εναρμονισμένη στις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου⁴³ και τις διατυπωμένες θέσεις της για τον αθλητισμό⁴⁴ ιδιαίτερα:

Α. Για τον αθλητισμό του ομοσπονδιακού συστήματος⁴⁵ σε εθνικό και διεθνές περιβάλλον σε θέματα που αφορούν:

- Στη φύση, δομή και λειτουργία των Ευρωπαϊκών αθλητικών Ομοσπονδιών, στον προσδιορισμό της θεσμικής τους αυτονομίας, υπό το πρίσμα της *Lex Sportiva*⁴⁶.
- Στη σχέση τους με την κεντρική Διοίκηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στη δυνατότητα εντός ορίων θεσμικής αυτονομίας.
- Στη Δομή και λειτουργία εθνικών αθλητικών σωματείων - ομοσπονδιών και στη ρύθμιση των σχέσεων με τις Ευρωπαϊκές Ομοσπονδίες⁴⁷ και τους διεθνείς αντιστοίχους αθλητικούς φορείς:
 - i. Ενιαίο τρόπο δημιουργίας αθλητικών κανονισμών,
 - ii. Δυνατότητες οικονομικής υποστήριξης: διαφήμιση- χορηγία- Sponsoring,

40 Η θέση αυτή προκύπτει από το άρθρο 165 ΣΛΕΕ σε συνδυασμό με το άρθρο 6 ΣΛΕΕ, πρβλ. Ι.Μουριανιάκης (2012) Διακυβέρνηση στον αθλητισμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Επισκόπηση Αθλητικού Δικαίου *Lex Sportiva*, τομ. 9, σελ. 18-24.

41 Βλ. L Tr. άρθρο 165 (2).

42 Στο ίδιο άρθρο 165 (1) πρβλ. Auneau Gerard (2007), Οι Ιδιαιτερότητες του Αθλητισμού Λαμβανόμενες Υπόψη από τα Εθνικά και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο: προς τη Δημιουργία ενός Εθιμικού Διεθνούς Δικαίου του Αθλητισμού Σε Επετηρίδα *Lex Sportiva*, Τομ.6.

43 Το κείμενο αυτό ανακοινώθηκε σε ειδική διάσκεψη διευθυντών αθλητισμού στο πλαίσιο της Ελληνικής Ευρωπαϊκής Προεδρίας, Ολυμπία 28-29 Μαρτίου 2003. Περισσότερα βλ. D. Panagiotopoulos (2004), “Sporting activity [...], όπ. π., pp. 203-213.

44 Dimitrios P. Panagiotopoulos, Ioannis Mournianakis, Vaggelis Alexandrakis, Sergios Manarakis (2010), “Prospects for EU Action in the Field of Sport after the Lisbon Treaty”, in: *International Sports Law Review Pandektis*, Vol. 8: 3-4, pp. 301-310.

45 Βλ. Panagiotopoulos Dimitrios, Paschou Katerina (2006), “Lex Sportiva and European Community Law: The Piau Case”, in: *International Sports Law Review Pandektis*, Vol. 6: 3-4, pp. 329-338.

46 Dimitrios Panagiotopoulos (2013), “Aspects of Sports Law & Lex Sportiva”, in: *Revista de Derecho del Deporte*, 25-4-2013, Cita: IJ-LXVII-965 http://www.ijeditores.com.ar/articulos.php?idarticulo=64965&print=2_

47 Dimitrios P. Panagiotopoulos (2009), “Sports betting: Policy at EU level”, *International Seminar of China Sports Law Research Centre, of University of Political Science and Law* 5th-8th January (2009), Beijing: China, pp. 1-8.

- iii. Αντιμετώπιση αρνητικών φαινομένων στην αθλητική δράση
- iv. Τρόπος επίλυσης διαφορών στο μη επαγγελματικό αθλητισμό με αξιολόγηση και αξιοποίηση της νομολογίας
- v. Συγκρότηση αθλητικών δικαιοδοτικών οργάνων, οριοθέτηση της σχέσης τους με την τακτική δικαιοσύνη και την εκδοχή «Αθλοδικείου» και «Διαιτητικού Δικαστηρίου»⁴⁸.

Β. Για θέματα του επαγγελματικού αθλητισμού σχετιζόμενα με τα άρθρα της Συνθήκης που αφορούν:

- Στις μετεγγραφές - ελεύθερη μετακίνηση αθλητών
- Στις εργασιακές και αθλητικές συμβάσεις - αθλητών - προπονητών και εργαζομένων στον Αθλητισμό⁴⁹,
- Στον ανταγωνισμό στον επαγγελματικό αθλητισμό,
- Στα μέσα μαζικής ενημέρωσης,
- Στη χορηγία, στο Sponsoring και στη διαφήμιση,
- Στη Βιομηχανία των αθλητικών ειδών και
- Στην ορθή «Δίκαιη» fair Δίκη της δικαιοδοτικής λειτουργίας για την επίλυση των ανακυπτομένων διαφορών (οικονομικών, ποινικής και αθλητικής ευθύνης «πειθαρχικής-ηθικής») με αξιολόγηση και αξιοποίηση της νομολογίας.

Γ. Τέλος για υλοποίηση των ευρωπαϊκών Συμβάσεων που σχετίζονται με:

- Το Doping και την Παγκόσμια Επιτροπή Καταπολέμησής του (WADA),
- Τη βία στον αθλητισμό και τα έκτροπα στους αθλητικούς χώρους και
- Με το περιεχόμενο των μέχρι τώρα Οδηγιών, Αποφάσεων και Συστάσεων των οργάνων της ΕΕ για θέματα που αφορούν:
 - i. Στον αθλητισμό για όλους και την υγεία των πληθυσμών
 - ii. Στα άτομα με ειδικές ανάγκες
 - iii. Στον Εθελοντισμό,
 - iv. Σε θέματα βιοηθικής στον αθλητισμό,
 - v. Στον αθλητισμό των φυλακισμένων και των πασχόντων από αστικές νόσους και
 - vi. Στη σύσταση οργάνων εποπτείας για την εφαρμογή των ανωτέρω και
 - vii. Στη σύσταση Κώδικα Αθλητικής και Προπονητικής Δεοντολογίας

48 Βλ. τη σύμβαση: Agreement regarding the minimum requirements for standard player contracts in the professional football sector in the European Union and in the rest of the UEFA territory, 19 April 2012, σε http://ec.europa.eu/sport/news/documents/agreement_football_contract.s_en.pdf. Στη σύμβαση προβλέπεται ότι σύμφωνα με τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας, θα ρυθμίζει τον τρόπο επίλυσης των διαφορών τις οποίες υπαγάγει σε διαιτητικό όργανο στο οποίο θα αντιπροσωπεύονται ισότιμα τα μέρη της διαφοράς ή στο Court of Arbitration for Sport στη Λοζάνη της Ελβετίας.

49 Βλ. Agreement 19 April 2012 όπ. π. Συμφωνία με αντικείμενο την πρόβλεψη των ελάχιστων απαιτήσεων που θα πρέπει να ικανοποιεί ένα πρότυπο συμβολαίου επαγγελματία ποδοσφαιριστή με ισχύ στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στις χώρες εκείνες, οι ποδοσφαιρικές ομοσπονδίες των οποίων είναι μέλη της UEFA. Βλ. και Γιαννης Μουνιανάκης όπ. π.

Τα παραπάνω δε διότι σκοπός της ΕΕ είναι να αναπτύξει την ευρωπαϊκή διάσταση του αθλητισμού⁵⁰, με την προώθηση του ευ αγωνίζεσθαι⁵¹ και το ανοιχτό πνεύμα στις αθλητικές διοργανώσεις καθώς και τη συνεργασία ανάμεσα στους φορείς που είναι υπεύθυνοι για τον αθλητισμό⁵², με την προβολή προστασίας της φυσικής και ηθικής ακεραιότητας των αθλητών και των αθλητριών, ιδιαίτερα των νέων⁵³.

B. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για την έρευνα, τη μελέτη και τη συγγραφή του έργου αυτού, στον ορίζοντα της συζήτησης της βιβλιογραφίας και της νομολογίας⁵⁴, ακολουθείται η διαίρεση του έργου σε δύο ειδικά Μέρη. Το πρώτο μέρος αφορά στην γενική θεωρία και την ουσία του Αθλητικού Δικαίου και το δεύτερο μέρος την αθλητική δικαιοδοσία.

Οι ερευνητικές μελέτες διακρίνονται σ' εκείνες που αποσκοπούν στην καθόλου γνώση περί του όντος ως επιστήμη του καθόλου, τη φιλοσοφία και στις πολυποίκιλες έρευνες των επιμέρους επιστημών, δια των οποίων ζητούνται οι αρχές και τα αίτια της εξειδικευμένης μερικής γνωστικής περιοχής⁵⁵. Κατά συνέπεια υφίσταται και άμεση παραγωγή

50 Έγγραφα που επεξεργάζονται την έννοια της φράσης «ιδιαίτερη φύση του αθλητισμού», συμπεριλαμβανομένων πρόσφατων Εκθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όπως οι Εκθέσεις Belet και Mavrommatis. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2007), Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με το Μέλλον του Επαγγελματικού Ποδοσφαίρου στην Ευρώπη, Α6-0036/2007, 29 Μαρτίου. (Η Έκθεση Belet). Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 8ης Μαΐου 2008 σχετικά με το White Paper on Sport (2007/2261 (INI)), (Έκθεση Mavrommatis).

51 Γεώργιος Δ. Φαράντος (2005), «Ευ Αγωνίζεσθαι η Ομολογιακή Σημασία του «Ευ», in: *Sports Law: Implementation and the Olympic Games* (10th IASL Congress, D. P. Panagiotopoulos ed.), Ant. N. Sakkoulas: Athens, και σε *LEX SPORTIVA*, 4, Αντ. Σάκκουλας: Αθήνα.

52 Βλ. Συνθ.Ε.Ε, Άρθρο 165 ως άνω όπως και European Commission (2007), White Paper on Sport, COM (2007), 391 τέλος, σ. 13, πρβλ. Μουρνιαδάκης Ι. (2012), Διακυβέρνηση στον αθλητισμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Επισκόπηση Αθλητικού Αδικαίου *Lex Sportiva*, τομ. 9, σελ. 18-24, Karogianni Vassiliki (2013) "European Union: from the article 165 TFEU to Reality", in: *e-Lex Sportiva Journal*, Vol. I: 2, pp. 205-210.

53 Ευρ. Σ., παρ. 2, υπό παρ. g του Άρθρου III-282, όπ. π., πρβλ. D P. Panagiotopoulos (2004), "Sporting Activity in the European Union, *ISLR Pandektis* Vol. 5: 1/2 pp. 203-213 και σε *Sports Law [Lex Sportiva] in the World*, Ant Sakkoulas: Athens pp. 211-221. πρβλ. (2024) <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/143/%CE%B1%CE%B8%CE%BB%CE%B7%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B%CF%82>.

54 Ένας ορίζοντας δεν είναι ένα παγιωμένο όριο, αλλά κάτι που συμπορεύεται και προσκαλεί σε συνέχιση της πορείας, ως συνέχεια του όλου. Όπως τονίζει ο Gadamer, «[...] στην ερμηνευτική η επενεργός ιστορία παίζει κεντρικό ρόλο σε όλη τη φιλοσοφία, η οποία βασίζεται στη γλώσσα, την κατανόηση και την ερμηνεία», βλ. H.-G Gadamer (1990), *Wahrheit und Methode. Grundzuge einer Philosophischen Hermeneutik*, J. B. Mohr: Tübingen, s. 346. Η κατανόηση αποδεικνύεται ότι είναι ένας τρόπος επενέργειας και έχει την αυτογνωσία μιας τέτοιας επενέργειας, op.cit (2005), σελ. 36 επ., όπως και σελ. 166 επ.

55 Κατά τον Αριστοτέλη: «Αι αρχαί και τα αίτια ζητείται των όντων, δήλον δε ότι όντα. Έστι γαρ τι αίτιον υγείας και ευεξίας και των μαθηματικών εισίν αρχαί και στοιχεία και αίτια, και όλως δε πάσα επιστήμη διανοητική ή μετέχουσα τις διανοίας περί αιτίας και αρχάς έστιν ή ακριβεστέρας ή απλουστέρα [...]» Βλ. Αριστοτέλη, *Μεταφυσικά*, 1025 β 3-13.